

**MILLIY KURASH MASHG'ULOTLARI ORQALI TALABALARDA BAG'RI
KENGLIKNI SHAKILANTIRISH.****Muratov Muzaffar Shermamatovich***Samarqand davlat tibbiyot universiteti. Samarqand O'zbekiston.*

Annotatsiya: Hozirgi davrning turli ilmiy-nazariy va o'quv –metodik manbalarida ijtimoiy –iqtisodiy taraqqiyotning talab va ehtiyojlaridan kelib chiqib, qayta takrorlanadigan, talabaning o'qish bilish faolligini to'liq ta'minlaydigan, ta'lim shakllarini qulaylashtiradigan, o'qitishda inson salohiyati va texnik vositalarning o'zaro ta'sirini tashkil etadigan, bilim o'zlashtirishda yo'l qo'yilgan xatolarni aniqlab, tuzata oladigan "...zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini o'z vaqtida ishlab chiqish va joriy etishni ta'minlash"² vaqti etib kelganligi qayd etiladi. Chunki ta'lim texnologiyalari o'zlashtirish natijalarini kafolatlaydigan, jamiyat talablariga ko'ra oldindan shaxs shakllanishini kafolatlovchi, ta'limshakllarini qulaylashtiruvchi o'qitishning metod va vositalarining yig'indisidan iboratdir.[1,4,8,6,12,23,33] "Milliy kurash turlari va uni o'qitish metodikasi" o'quv fanini o'qitishda ta'lim jarayoning yo'nalishini muayyan izchillik va yaxlitlikda qurish, o'quvchi (talaba)larning o'quv-biluv faoliyatini aniqlashtirilgan maqsadni amalga oshiruvchi ta'limning shakl, metod va vositalarini tanlash lozimligini taqozo etadi. Buning uchun didaktikaning muayyan qonuniyatlari, qoidalari va o'ziga xos jihatlari e'tibordan chiqarmaslik lozim.

Kalit so'zlar: Milliy kurash, N. Avliyoqulov, N. Sayidaxmedov, B. Farberman, O'. Tolipov, M. Usmonboyeva, B. Xo'jayev, Sh.Olimov tomonidan, Muammoli o'qitish.

Asosiy qisim: Chunki ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, o'qitish texnologiyasi (natija sifatida)- didaktik jarayonning ilmiy loyihasi modeli) bo'lib, faoliyat davomida pedagogik harakatalar muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Xo'sh, o'qitish texnologiyalari mazmunida nimalar mujassamlashgan: 1. Ta'lim standartlari asosida o'qitish jarayonini loyihalash. 2. Kutilayotgan natijani kafolatlash va kafolatlangan natijaga to'liq erishish. 3. Kafolatlangan natijani qo'lga kiritishda maqsadni aniq belgilash, ya'ni ta'limning umumiy maqsadi va o'quv mavzusining maqsadini hamda o'zlashtirilishi lozim bo'lgan o'quv ma'lumotlarining maqsadini aniqlashtirish. 4. O'qitishning didaktik vositalarini aniq tanlash va ulardan maksimal (optimal) foydalanish. 5. O'qitishning uzluksizlik, tadrijiylik, ilmiylik, tushunarlik, ko'rgazmalilik, amaliylik, tamoyillariga asoslanish. 6. O'quv mashg'ulotlarining xaritasini o'zlashtirilishi lozim bo'lgan BKM (bilim, ko'nikma, malakalar) va pedagogik harakatlar (o'qituvchi-talaba faoliyati) asosida ishlab chiqish va rejalarni tuzish. 7. Ta'lim oluvchilarning mustaqilligi, faolligi, ijodiy kamolotining

ta'minlanishiga qaratilgan bo'lganligi. 8. Ta'lim jarayonining motivatsiya, ta'lim oluvchining o'qishbilish faoliyati, o'quvchi faoliyati boshqarilishi komponentlaridan iborat bo'lishi va amalga oshishi.¹ Qolaversa, "Milliy kurash turlari va o'qitish metodikasi" fanini o'qitishda, fan mazmunini talabalarning o'zlashtirishlari uchun ta'limning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi innovatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish, ma'ruza, amaliy mashg'ulotlardan ilg'or innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurligi qayd qilingan. Shuni inobatga olib biz mazkur fanni o'qitishda foydalanishi mumkin bo'lgan ta'lim texnologiyalari xususida fikr yuritamiz. Hozirgi kunda ta'lim maqsadini amalga oshirish ta'lim funktsiyalari, muammoli-modulli xususiyatlari, o'qitish vositalari va ta'lim mazmunini amalga oshirish darajalari, ta'limni jadallashtirish va shaxsga yo'naltirilgan - umumiy pedagogik, xususiy pedagogik, lokal (modul)li ta'lim kabi o'qitishning xususiyatlaridan kelib chiqib, A.Ya. Savelev, S.A.Smirnov, M.A.Chashanov, V.P.Bespalko, V.M.Shatalov, E.N.Shiyanov, M.I.Maxmutov, L.A.Yutsyavichene, D.V.Chernilevskiy va boshqalar tomonidan ta'lim texnologiyalari ishlab chiqilgan. Respublikamiz ta'lim muassasalarida esa o'qitishning muammoli, shaxsga yo'naltirilgan, mujassamlashtirilgan, modulli, rivojlantiruvchi, dasturlashtirilgan, differensialashtirilgan, faol, o'yin kabi texnologiyalari N. Avliyoqulov, N. Sayidaxmedov, B. Farberman, O'. Tolipov, M. Usmonboyeva, B. Xo'jayev, Sh.Olimov tomonidan ilmiy nazariy jihatdan asoslanib amalda qo'llanilmoqda. Xullas, mazkur texnologiyalar mustaqil fikr yuritish, faol o'zlashtirish, ijodiy tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish, kafolatli natijaga erishishni yo'lga qo'yishga yordam beradi.[2,4,5,7,11,18,21] Zero, bunda bilish, tushunish, anglash, ajrata olish, o'z-o'zini nazorat qilish, aniqlashtirish o'z faoliyatini baholash kabi amallar doimiy harakatda bo'ladi. Endi qayd etib o'tilgan texnologiyalarning ayrimlari xususida qisqacha tavsif beramiz. Muammoli o'qitish texnologiyasi – bu muayyan o'quv fanining muhim tomonlarini ijodiy o'zlashtirishga o'quvchilarni muntazam jalb qilishni nazarda tutadigan texnologiyadir. Muammoli o'qitish texnologiyasining o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, u ta'lim oluvchilarga ma'lumot, axborotlarni tayyor holda emas, balki muammoli vaziyatlarni yaratish hamda ularni yechishga o'quvchilarni jalb etish orqali bilim o'zlashtirish, ko'nikma malaka hosil qilishga yo'llashni nazarda tutadi. Shuning uchun mazkur texnologiya ta'lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, e'tiqodni tarbiyalaydi. Darhaqiqat, "Muammoli o'qitish, o'qitishning eng tabiiy samarali usulidir, chunki ilmiy bilimlar mantiqi o'zida muammoli vaziyatlarmantiqini namoyish etadi"¹. Zero, muammoli vaziyat – ta'lim oluvchilar fikrlash jarayonining dastlabki bosqichi bo'lib, unda biror narsani tushunish, anglash mantig'i yotadi va u talabani muammoni yechishga yo'naltiradi, yechimni izlashni tashkillashtiradi. Bunda o'qituvchi o'quvchi-talabalarga bilim, ma'lumot, axborotlarni tayyor holda taqdim etmaydi, u bilim oluvchilar oldiga muammoli topshiriqlarni qo'yib, ularning yechimini

topishga o'quvchitalabalarining o'zlarini yo'naltiradi. Muammoli topshiriqlar, bilishga yo'llovchi, tadqiqiy topshiriqlar hisoblanib, ularning natijalari ta'lim oluvchiga noma'lum bo'lib, ularni yechish yo'llari, vositalarini ularning o'zlari o'z tayyorgarlik darajalariga tayanib mustaqil hal etishga intiladilar. Muammoli o'qitish texnologiyasi o'quvchi-talabalarining bilish faolligi va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Natijada o'quvchilar bilimlarni o'z tayyorgarlik darajalariga tayanib mustaqil o'rganishga odatlanadilar, muammo va topshiriqlarni yechishning yo'l va vositalarini izlab topishga intiladilar. "Milliy kurash turlari va uni o'qitish metodikasi" o'quv fanini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyasi bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilariga kurashchilarning jismoniy va psixologik tayyorgarliklarini inobatga olib, vaziyatdan kelib chiqib, texnik, taktik mahoratini namoyish qilishda mustaqil qaror qabul qilish yo'llari hamda vositalari haqida ma'lumot beradi. Shuningdek, kurashchilarga hujum harakatlarini mustaqil tanlash, qo'llash texnikasi bilan tanishtiradi. Bu esa o'z navbatida, jismoniy tarbiya mashg'ulotlari va mashqlarini tashkil etish va o'tkazishga texnologik yondashish uchun amaliy yordam ko'rsatadi. Bunda muammoli vaziyatni vujudga keltirish muhim ahamiyat kasb etadi. Muammoli vaziyat yaratishda: a) texnik-taktik tayyorgarlikda ziddiyatlarni vujudga keltirish va uning yechimini topishga kurashchining o'ziga taklif etish; b) aynan bir xildagi texnik-taktik tayyorgarlikni turli xil yechimini topish; d) kurashchilarga holatga turlicha yondashishni o'rgatish; e) amalga oshirilgan texnik-taktik holatni taqqoslash, umumlashtirish va xulosalar chiqarishga undashga olib keladi va ularni qo'llash ijtimoiy-pedagogik ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham "Milliy kurash turlari va uni o'qitish texnologiyalari" o'quv fanini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyasining roli katta. Dasturlashtirilgan ta'lim texnologiyasi - o'quvchi-talabalarining maxsus ishlab chiqilgan o'quv materiallari ustida mustaqil ishlashlarini yo'lga qo'yish texnologiyasi hisoblanadi. Bunda milliy kurash bo'yicha sport kurashining paydo bo'lishi, ularning turlari, usullari, tamoyillari, kurashning texnik-taktik mahorat tamoyillari, sportchining jismoniy tayyorgarligi, ruhiy tayyorgarligi, texnik hamda taktik tayyorgarligi va boshqa o'quv ma'lumotlarini dozalarga bo'lib, ularni ketma-ketlikda, izchillikda bayon etish bilan tavsiflanadi. Chunki bu ta'limda o'quv ma'lumotlarini muayyan dozalarga ajratish, o'qish tempini individuallashtirishi va asta-sekin aniqdan-noaniqqa, oddiydan-murakkabga qoidasiga ko'ra amalga oshirish, o'quv materialini o'rganish nazoratini izchillik bilan o'tkazish, o'tilgan izchilik bilan o'tkazish, o'tilgan mavzuni kichik ulushlarga bo'lib, ularni to'liq o'zlashtirilishini ta'minlagandan so'ng o'quv materialining keyingi ulushini taqdim etishga o'tishni ta'minlash kabi didaktik talablar yotadi. Bu talabning o'ziga xos tomoni shundan iboratki, talaba fan o'quv materialining oldingisini mukammal o'zlashtirmasa, keyingisini o'zlashtira olmaydi. Aniq va to'g'ri tashkil etilgan individual xarakterdagi talabaning mustaqil ishi o'quv ma'lumotlarini to'liq o'zlashtirishga imkon yaratadi. Yaxshi tashkil etilgan talabaning

o'quv-biluv faoliyati, uning ustidan o'rnatilgan doimiy nazorat, talaba bilim olishi va rivojlanishini ta'minlaydi. Modulli ta'lim texnologiyasi. O'qitishning yangi texnologiyalarini izlab topish borasida olib borilgan tadqiqotlar, ta'lim oluvchilarning mustaqil yo'naltirilgan ta'limning bilish modulli faoliyatini o'qitish rivojlantirishga texnologiyasining yaratilishiga olib keldi. Modulli o'qitish texnologiyasi aniq ta'lim oluvchiga mos keluvchi o'qitish usulini tanlashni, o'quv ma'lumotlarini o'quvchi-talabaning tayyorgarligi, o'quv-biluv ehtiyojiga muvofiqlashtirish, o'quv fani bo'yicha bilim va ko'nikmalarni mustaqil ishlashlari asosida modullar bo'yicha tizimlashtirishni nazarda tutadi. [8,13,14,17,23,28,30]Professor N.H.Avliyoqulov ta'kidlaganlaridek: va p.f.n.N.N.Musayevalar- modulli o'qitish didaktik tizimning har bir tizilmasini (komponentini) so'zsiz ishlanishini ta'minlaydi va ularni modulli dasturda va modullarda ko'rgazmali taqdim etadi; - modulli o'qitish, o'qitish mazmunini aniq tarkiblash, nazariy materialni ketma-ket bayon etish, o'quv jarayonini uslubiy material bilan ta'minlash, o'qitish jarayoniga tuzatishlar kiritishga imkon beruvchi o'zlashtirilgan bilimlarni baholash va nazorat tizimini toqazo etadi; - modulli o'qitish o'qitishni o'zgaruvchanligini, o'quv jarayonini o'quvchilarning shaxsiy imkoniyatlari va talablariga moslashni nazarda tutadi.1 Modulli ta'lim texnologiyasining mazkur o'ziga xos xususiyatlari Ma'lumki, didaktika fani ta'lim oluvchilarni bilim darajasi, fikrlashi, xotirasi, qobiliyatini inobatga olib, ularni a'lo, yaxshi, o'rta va bo'sh o'zlashtiruvchilarga ajratib o'qitish maktab amaliyotida keng qo'llaniladi. Bunday mashg'ulotlar mashqlarni tashkil etish odatda differensial ta'lim deb yuritiladi.

Xulosa: Milliy kurash turlari va uni o'qitish metodikasi o'quv fanini o'qitishda: - milliy kurash turlarini tartiblashtirish; - "milliy kurash turlari va uni o'qitish metodikasi"ni modulli dastur shaklida o'quv ma'lumotlari modullarga (makro-, mikromodullar tarzida) ketma-ketlikda o'zlashtirishni rejalashtirish; - tashkiliy shakllarda mustaqil bilim olish asosida olib borishni yo'lga qo'yish kabi masalalarni yechish amalga oshiriladi. Shunday qilib, modulli o'qitish texnologiyasi fan ma'ruzalarini modullarga ajratishni, o'qitish, o'zlashtirishni nazorat qilish va baholashni yuqori texnologik jarayon asosida olib boruvchi texnologiya deb xulosa chiqarish mumkin. Differensiallashgan ta'lim texnologiyasi- bu ta'lim oluvchilarning individual (ruhiy va jismoniy) xususiyatlarini inobatga olib tashkil etilgan ta'lim texnologiyasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shermamatovich , M., Yalgashevich , K., & Narkulovich , S. (2021). The development of physical preparedness of student young people. *Journal of Psychology and Education* , 58 (1), 2699-2704.
2. Shermamatovich , MM, Tursunovna , HU, Zayniddinovich , NI, Boltayevich , AS, & Yalgashevich , KS (2021). Physical education of student youth in modern

- conditions. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* , 11 (2), 1589-1593.
3. Shermamatovich , MM (2023). Psychological Description Of Sport And Psychological Development Of Sportsmen. *Eurasian Research Bulletin* , 17 , 7-9.
 4. Shermamatovich , MM, Norkulovich , SK, & Tursunovna , HU (2022). PLACE AND ROLE OF PSYCHOLOGICAL AND VOCATIONAL TRAINING IN THE TRAINING PROCESS OF STUDENTS-BOXERS. *World Bulletin of Management and Law* , 8 , 141-144.
 5. Shermamatovich , MM, & Boltaevich , A. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS IN THE PROCESS OF TEACHING PHYSICAL CULTURE. *World Bulletin of Management and Law* , 7 , 99-100.
 6. Shermamatovich , MM, & Boltaevich , A. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS IN THE PROCESS OF TEACHING PHYSICAL CULTURE. *World Bulletin of Management and Law* , 7 , 99-100.
 7. Shermamatovich , MM, Zayniddinovich , NI, Boltaevich , AS, Norkulovich , SQ, Muzaffarovich , SA, & Abrievich , EQ Endurance Formation in General Physical Training Students. *International Journal on Integrated Education* , 4 (3), 356-359.
 8. Yalgashevich , XS, & Shermamatovich , MM Enhancing Athletes' Regained Performance Through Rational Nutrition. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology* , (1), 1-6.
 9. Shermamatovich , MM, & Latif, T. (2023). DEVELOPMENT OF SPORTS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Galaxy International Journal of Interdisciplinary Research* , 11 (3), 374-377.
 10. Shermamatovich , MM, & Aykhonovich , TM (2024). PROBLEMS OF STUDENTS' STUDY OF TECHNICAL AND TACTICAL PREPARATION FOR FOOTBALL. *Journal of new century innovations*, 44(1), 84-87.
 11. Shermamatovich , MM (2023). THE SPORT OF WRESTLING AND THE LAWS OF THE FIELD OF WRESTLING. *ONLINE SCIENTIFIC JOURNAL OF EDUCATION AND DEVELOPMENT ANALYSIS*, 3(5), 84-88.
 12. Shermamatovich , MM (2023). DEVELOPMENT OF WRESTLING SPORTS IN UZBEKISTAN AND AWAKENING OF THE CONCEPT OF PATRIOTISM IN STUDENTS. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(5), 36-39.
 13. Muradov Victorious Shermamatovich , Normakhmatov Inspiration Zayniddinovich , Akhmedjanov Fame Boltayevich , Ziyatov Muhammed Nomozovich , Sattarov Opposite Norkulovich , & Khusainov Shamshidin Yalgashevich . (2024). PROPOSALS ON INNOVATIVE SOLUTIONS OF ORGANIZING THE ARCHITECTURE OF MULTIFUNCTIONAL SPORTS FACILITIES. *Journal of Advanced Zoology* , 45 (S2), 131–135. <https://doi.org/10.53555/jaz.v45iS2.3852>

14. THE BENEFITS OF MORNING PHYSICAL EDUCATION AND PHYSICAL PREPARATION TO THE HUMAN ORGANISM NI Zayniddinovich - 2023
15. FORENSIC ASSESSMENT OF THE NATURE OF DENTAL INJURIES OA Ergashevich , SE Islamov , NI Zainitdinovich - The American Journal of Medical Sciences and ..., 2022
16. IMPROVING THE METHOD OF TRAINING BOXERS WITH THE APPLICATION OF PROTECTION" LEAVING TO THE SIDE"
17. AS Boltaevich , NI Zainiddinovich
18. World Bulletin of Management and Law 8, 139-140 , 2022
19. ZASHCHITA PRAV P ATSI ENTA PRI PROVEDENII MEDITSINSKIX EKSPERIMENTOV
20. ShE Islamov, KN Urakov , IZ Normakhmatov - Tverskoy Meditsinsky Journal Uchrediteli ...
21. PROPOSALS ON INNOVATIVE SOLUTIONS OF ORGANIZING THE ARCHITECTURE OF MULTIFUNCTIONAL SPORTS FACILITIES
22. MMSNIZASBZMNSQNKS Yalgashevich Journal of Advanced Zoology, 2 (45(S2)), 131–135. , 2024
23. MORFOFUNKTsIONALNOE SOSTOYaNIE NADPOCHECHNIKOV PRI VVEDENII DISTILLIROVANNOY VODY
24. Sh Islamov, N Makhmatmuradova , I Normakhmatov Journal of hepato-gastroenterological studies 2 (3.1), 22-28 , 2021
25. SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL BASIS OF THE ACTIVITY OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS NI Zayniddinovich Journal Of New Century Innovations 4 (No. 1 (2024):), 133-135 , 2024
26. ASPEKTY ISPOLZOVANIYA KOMANDNYX SPORTOV I SOVREMENNYX PEDAGOGICHESKIH TECHNOLOGIY NA ZANYaTIYAX FIZICHESKOGO VOSPITANIYA I SPORTA IZ Normahmatov [https:// academicsresearch . ru / public / journals /17/ cover _ issue _133_ en _ US . jpg](https://academicsresearch.ru/public/journals/17/cover_issue_133_en_US.jpg) 2 ... , 2024
27. IMPORTANCE OF PHYSICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASS CHILDREN NI Zainiddinovich International Journal of Formal 3 (3), 66–69. , 2024
28. THE IMPORTANCE OF THE ROLE OF SPORTS AND GAMES IN THE SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION NI Zayniddinovich Genius Journals Publishing Group, 17 (ISSN: 2795-7365), 10-12 , 2023
29. THE IMPORTANCE OF THE ROLE OF SPORTS AND GAMES IN THE SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION NI Zayniddinovich <https://www.geniusjournals.org/index.php/erb>, Genius Journals Publishing Group, 17 (ISSN: 2795-7365), 10-12 , 2023

30. Basic Football Elements Terms and Conditions and Cluster -Based Training of Tasks NI Zayniddinovich Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences 2 (Issue –11), 106-108 , 2023
31. The Role Of Physical Culture In The Life Of Students
32. Normakhmatov Inspiration Zayniddinovich international journal of scientific & technological research volume 10 (isn ... , 2021
33. Husainov Sh . Yes . i Dr. PREIMUSHchESTVA COMMANDNYX GOODBYE SPORTS DLYa ADAPT ATSI ONNYX VOZMOJNOSTEY STUDENT : New Uzbekistan in development studies place and development factors // New Uzbekistan in development studies place and development factors . - 2024. - T. 6. – no. 1. - S. 47-55.
34. Shermamatovich MM, Yalgashevich XS, Muzaffar son SA WRESTLING QUALIFYING: New Uzbekistan in development studies place and development factors // New Uzbekistan in development studies place and development factors . - 2024. - T. 6. – no. 1. - S. 69-75.
35. Shermamatovich MM The Role of Physical Education in Our Life //International Journal of Formal Education. - 2024. - T. 3. – no. 3. - S. 63-65.
36. Muratov M. Sh ., son Shermamatov A. M. USE OBRAZOVATELNYX Methodov V OBUChENII FIZICHESKOMU VOSPITANIYu //Modern Scientific Research International Scientific Journal. - 2024. - T. 2. – no. 3. - S. 186-192.
37. Shermatovich MM ASPECTS OF USING MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS LESSONS //Journal of new century innovations. - 2024. - T. 48. – no. 1. - S. 130-132.
38. Shermamatovich MM et al. Proposals On Innovative Solutions Of Organizing The Architecture Of Multifunctional Sports Facilities //Journal of Advanced Zoology. - 2024. - T. 45.
39. Shermamatovich MM, Aykhonovich TM PROBLEMS OF STUDYING TECHNICAL AND TACTICAL ASPECTS OF STUDENTS' FOOTBALL PREPARATION //Journal of new century innovations. - 2024. - T. 44. – no. 1. - S. 84-87.